

Posudek konsultantky diplomové práce Jana Šamánka

„Diskursivní re/produkce nerovností v rozhodování: příklad Pankrácké pláně“

Jan Šamánek předkládá k obhajobě mimořádně kvalitní diplomovou práci, jejímž hlavním cílem je dovést do empirické roviny dosavadní převážně teoretické úvahy o diskursivním prolínání a ztotožňování principů demokracie s ekonomickými principy a konkurenční povahou kapitalismu, v jejichž důsledku se množí hegemonné praktiky, které v zásadě ohrožují demokracii (např. Wallerstein, Keller, Beck, Hall). Slouží mu k tomu diskursivní analýza mediálních sdělení týkajících se výstavby na pražské Pankrácké pláni. Na tomto základě identifikuje několik diskursivních praktik, jichž využívají zastánci výstavby (především mluvčí investorů) proti svým odpůrcům (především mluvčím výstavbou dotčené veřejnosti). Jsou to: 1. naturalizace výstavby (výstavba jako přirozené vyústění pokroku a obecného směřování společnosti), 2. upozadování jiných než ekonomických argumentů a konstrukce těchto jakožto nekompetentních, nekonstruktivních, agresivních, banálních a subjektivních a 3. snaha delegovat odpovědnost za problémy, které výstavbou vzniknou či vznikají, na státní instituce. V těchto praktikách autor vidí nástroje reprodukce sociálních nerovností, konkrétně v podobě omezování účinné účasti v rozhodování ve prospěch těch, kdo se primárně orientují na ekonomický úspěch. Aréna, v níž by se mělo o veřejném prostoru vyjednávat za rovné účasti všech, jichž se plánovaná výstavba dotýká, je v důsledku vlivu masové sdělovacích prostředků „asymetrická a mocensky ovlivněná ve prospěch skupin primárně jednajících s ekonomickou motivací“ (s.83). Tato zjištění odpovídají Wallersteinovu tvrzení o pozdně kapitalistických nerovnostech a Beckem popsané situaci, kdy soukromé zisky provází produkce veřejných rizik. Zároveň je tato situace v přímém rozporu s požadavky radikálně demokratické diskuse formulované například Fraserovou nebo Habermasem.

Hodnocení:

Autor si stanovil originální a poměrně náročný úkol, jemuž podle mého názoru plně dostal. Text je sevřený, pečlivě promyšlený, vystavěný a propracovaný. Analýza a závěry jsou přesvědčivé a dobře podložené. Mimořádná péče je věnována problému objektivity a normativity zjištění, k nimž dospěl (kapitola 2). Když jsem si práci s určitým odstupem četla znovu, uvědomila jsem si, že s praktikami, které autor identifikoval, se v nejrůznějších kontextech setkávám dnes a denně a bývám i jejich „obětí“, a to zejména tehdy, vyjednávám-li s aktérem, jenž je motivován především ekonomicky. Napadlo mne tak několik otázek, které nabízím do diskuse, jíž se bohužel nemohu účastnit. Proč média hájí stanoviska aktérů jednajících s ekonomickou motivací a nikoli dotčené veřejnosti? Používají novináři výše uvedené praktiky uvědoměle? Lze to vůbec zjistit? Bylo by možné na základě autorových poznatků zpracovat příručku typu „Jak se nenechat vyšachovat z rozhodování.“, která by zahrnovala zásady typu „Hledej v argumentech protivníka naturalizaci a dokonstruuji ji!“ apod.? Možná by to stálo za zvážení. Měla by tomu však zřejmě předcházet analýza dalších diskusí týkajících se rozhodnutí o záležitostech týkajících se aktérů s ekonomickými a jinými motivacemi.

Závěr:

Jan Šamánek ve své diplomové práci prokázal, že je schopen jasně formulovat originální sociologický problém, shromáždit k jeho řešení relevantní podklady a na základě jejich analýzy dospět k jednoznačným, podloženým a původním závěrům. Práce odpovídá formálním požadavkům, je výborně strukturována a napsána sdělným a kultivovaným jazykem. Navrhují ji proto přijmout k obhajobě a na jejím základě ji **hodnotit jako výbornou, případně vynikající.**

Doc. PhDr. Jadwiga Šanderová, CSc.